

Høringsnotat

Forslag om endring i
midlertidig forskrift om bruk av flaskehalsinntekter

Innhold

1. Innledning.....	3
2. Bakgrunn for høringsforslaget	3
3. Gjeldende rett	5
4. Departementets forslag.....	5
5. Økonomiske og administrative konsekvenser.....	6
6. Forslag til forskriftstekst	7

Høringsnotat om forlengelse av midlertidig forskrift

27. oktober 2022 nr. 1806 om bruk av flaskehalsinntekter.

1. Innledning

Energidepartementet foreslår å forlenge midlertidig forskrift av 27. oktober 2022 nr.1806 om bruk av flaskehalsinntekter. Den midlertidige forskriften ble i desember 2025 forlenget til å vare til 31. desember 2026. Departementet foreslår at forskriften skal forlenges slik at den har varighet ut 2027.

I 2022, og delvis i 2023 og 2024, opplevde store deler av landet svært høye kraftpriser. De siste to årene har prisene i hovedsak beveget seg mot et mer normalt og lavere nivå. Likevel har flere områder av landet i enkelte perioder hatt høyere priser enn det som historisk har vært vanlig. Selv om kraftmarkedet i større grad er normalisert, kan det ikke utelukkes at det også i 2027 vil oppstå perioder med høyere kraftpriser i deler av landet.

Parallelt med de høye kraftprisene hadde Statnett i 2022 og 2023 ekstraordinært høye flaskehalsinntekter. I likhet med kraftprisene har flaskehalsinntektene det siste året gått ned mot mer normale nivåer. Det er usikkerhet knyttet til utviklingen i flaskehalsinntektene fremover. Selv om det ikke forventes tilsvarende høye flaskehalsinntekter som da ordningen ble innført, kan prisforskjeller mellom budområder fortsatt gi opphav til flaskehalsinntekter. Basert på dagens situasjon er det likevel usikkert om det vil oppstå merinntekter som kan danne grunnlag for utbetalinger gjennom ordningen i 2027.

Den midlertidige forskriften om bruk av flaskehalsinntekter er ment å redusere sannsynligheten for at nettkunder i områder med høye kraftpriser får økt nettleie som følge av økte kostnader til nettap i regionalt og lokalt distribusjonsnett. Formålet med forslaget om å forlenge forskriften er å opprettholde et virkemiddel som kan benyttes dersom det igjen oppstår en situasjon med høye kraftpriser, økte nettapskostnader og merinntekter som kan danne grunnlag for utbetalinger gjennom ordningen.

2. Bakgrunn for høringsforslaget

Formålet med forskriften da den kom på plass i oktober 2022 var å etablere en midlertidig ordning for omfordeling av flaskehalsinntekter mellom budområder internt i Norge og fra mellomlandsforbindelsen til Storbritannia fra Statnett SF til regionale og lokale nettselskaper for å redusere sannsynligheten for økt nettleie på grunn av høye kraftpriser.

Nettselskapene opplevde i 2022 høye nettapskostnader som en følge av svært høye kraftpriser. Dette følger av at nettselskapene må kjøpe kraft for å dekke nettapet i de budområdene de har kunder. Kostnadene til kjøp av kraft til nettap inngår i grunnlaget for å beregne inntektsrammen til nettselskapene. Dette medførte at tillatt inntekt til de underliggende nettselskapene i stor grad ville overgå selskapenes faktiske inntekter. I fraværet av den midlertidige ordningen ville nettselskapene hatt en betydelig mindreinntekt som de måtte ha

hentet inn gjennom store og umiddelbare økninger i nettleien. Dersom nettselskapene i en situasjon med store nettapkostnader og mindreinntekter ikke hadde økt nettleien, ville dette kunne ført til likviditetsutfordringer i enkelte nettselskap. I tillegg kunne nettselskapene risikert å komme i konflikt med regelverket om deres håndtering av mindreinntekt. En økning i nettleien ville ha rammet nettkunder som allerede opplevde store kostnader knyttet til sitt kraftforbruk som en følge av svært høye kraftpriser.

Norge er inndelt i fem budområder. Det er Statnett som fastsetter budområdene i regional- og transmisjonsnettet basert på hvor det er strukturelle flaskehalser i overføringsnettet. Ulik pris mellom områder oppstår dersom markedet ønsker å overføre mer kraft mellom områdene enn det er kapasitet til i strømmettet. Kraften transporteres da fra områder med lavere pris til områder med høyere pris. Slik sørger markedet for at kraften flyter til områdene hvor det er størst behov. Kunden betaler prisen som gjelder i sitt budområde, mens produsenten får betalt prisen som gjelder i sitt budområde. Dersom det er differanse mellom hva kunden betaler og hva produsenten får betalt oppstår det flaskehalsinntekter. Ved handel mellom budområder internt i Norge går flaskehalsinntektene i sin helhet til Statnett. Ved handel på utenlandsforbindelsene deles flaskehalsinntektene likt mellom Statnett og deres partner i utlandet. Statnett opparbeidet betydelig merinntekt i 2022 som følge av ekstraordinært høye flaskehalsinntekter.

Flaskehalsinntektene til Statnett var i 2022, og til dels også i 2023, 2024 og 2025, historisk høye, som medførte at Statnett hadde inntekter utover deres tillatte inntekt. Merinntekten skal i utgangspunktet tilbakeføres til nettkundene i transmisjonsnettet og underliggende nett ved at Statnett reduserer sine tariffer. På grunn av størrelsen på merinntektene de siste årene, ville det i fraværet av ordningen ta tid før tilbakeføringen av inntektene kom kundene i underliggende nett til gode. Den midlertidige ordningen tilbakefører flaskehalsinntektene til nettkundene raskere enn om det gjøres gjennom reduksjoner i transmisjonsnettleien. Videre er det en mer treffsikker metode å avlaste kunder i prisområder med høye kraftpriser.

Kraftmarkedet er i stor grad normalisert sammenlignet med tidligere år, men det er fortsatt usikkerhet om kraftprisene i 2027. Høye priser og prisforskjeller mellom budområder kan fortsatt forekomme. Det forventes at Statnetts flaskehalsinntekter vil ligge nær historiske nivåer, men perioder med høye inntekter er fortsatt mulig.

Samlet vurderer Energidepartementet at det kan være hensiktsmessig å forlenge den midlertidige ordningen om bruk av flaskehalsinntekter. Det er fortsatt usikkerhet knyttet til utviklingen i kraftpriser, prisforskjeller mellom budområder og flaskehalsinntekter. En videreføring av ordningen vil sikre at virkemiddelet er tilgjengelig dersom forholdene som begrunnet innføringen av ordningen igjen skulle oppstå i 2027.

Selv om det er usikkert om det vil oppstå grunnlag for utbetalinger gjennom ordningen i 2027, vurderer departementet at en videreføring av forskriften er hensiktsmessig som et forsikringstiltak dersom lignende markedsforhold som i 2022-2025 skulle oppstå på nytt.

3. Gjeldende rett

Energiloven §§ 4-1 og 10-6 gir departementet mulighet til å gi forskrift til gjennomføring og utfylling av loven og dens virkeområde. Den midlertidige forskriften fastsetter de rettslige rammene for en ordning der ekstraordinære høye flaskehalsinntekter i transmisjonsnettet kommer nettkundene i underliggende nett til gode.

Ordningen trådte i kraft med virkning for nettselskapenes tillatte og faktiske inntekt for 2022, og virker, etter forlengelsen vedtatt i desember 2025, i utgangspunktet frem til 31. desember 2026.

Forskriften slår i dag fast at Statnett er forpliktet til hvert kvartal å fremlegge en rapport med et begrunnet forslag til hvor stor andel av flaskehalsinntektene som kan betales ut til underliggende nett. Forskriftens virkeområde er fastsatt til å gjelde flaskehalsinntekter mellom budområder internt i Norge og fra mellomlandsforbindelsen til Storbritannia som er opparbeidet fra 1. januar 2022 til 31. desember 2026. Forslaget Statnett fremlegger i rapporten skal baseres på en helhetlig vurdering av selskapets inntekter og kostnader over tid, hvor målet er at de flaskehalsinntekter som ikke er nødvendige for å dekke Statnetts kostnader, bør overføres til underliggende nett. Med andre ord skal forslaget baseres på Statnetts forskriftsfestede plikt til å styre mer-/mindreinntekten mot null. Overførte flaskehalsinntekter kan ikke overstige Statnetts merinntekt.

Reguleringsmyndigheten for energi (RME) skal beregne hvordan inntektene skal fordeles blant de underliggende nettselskapene. Beregningen av fordelingen skal baseres på nettselskapenes nettapskostnader, i form av en terskelpris for nettapskostnaden. RME beregner terskelprisen for å motta utbetaling, slik at beløpene som samlet utbetales er lik beløpet som er tilgjengelig for utbetaling fra Statnett. Denne terskelprisen kan ikke være lavere enn 350 kr/MWh. RME beregner deretter et beløp per nettselskap som Statnett er pliktet til å utbetale. Nettselskaper med beregnet kraftpris over terskelprisen mottar utbetaling tilsvarende deres nettapsvolum multiplisert med differansen mellom deres kraftpris og terskelpris.

Ordningen administreres og forvaltes av RME.

4. Departementets forslag

Departementet foreslår å forlenge virkeområdet for den midlertidige forskriften til å gjelde frem til 31. desember 2027. Forskriften vil omfatte flaskehalsinntekter mellom budområder internt i Norge og fra mellomlandsforbindelsen til Storbritannia som er opparbeidet fra 1. januar 2022 til 31. desember 2027.

Videre foreslår departementet å presisere at Statnetts rapportering for 2023, 2024, 2025 og 2026 også skal gjelde for 2027. Denne endringen vil innebære at Statnett skal rapportere summen av flaskehalsinntekter tilgjengelig for utbetaling innen 14 dager før inngangen av hvert kvartal også for 2027.

Den siste endringen departementet foreslår er å forlenge gyldigheten av forskriften til å gjelde frem til 1. juni 2028, som vil innebære at forskriften oppheves 1. juni 2028.

5. Økonomiske og administrative konsekvenser

Utbetalinger

Siden ordningen kom på plass, er det per 6. oktober 2026 betalt ut om lag 10,6 milliarder kroner til underliggende nettselskaper. For 2022 ble det utbetalt 5,9 milliarder kroner. For 2023 ble det utbetalt 2,6 milliarder kroner til underliggende nettselskap. For 2024 ble det utbetalt 781 millioner kroner til underliggende nettselskap. I 2025 ble det utbetalt om lag 1,3 milliarder kroner gjennom ordningen. Det har ikke vært grunnlag for utbetalinger gjennom ordningen i første eller andre kvartal 2026.

Det er knyttet betydelig usikkerhet til størrelsen på eventuelle utbetalinger ved en forlengelse av ordningen ut 2027. Eventuelle utbetalinger vil avhenge av kraftprisene i 2027, prisforskjellene mellom budområder internt i Norge og på mellomlandsforbindelsen til Storbritannia, samt hvorvidt det foreligger merinntekt som kan benyttes til utbetaling gjennom ordningen. Statnett har opplyst at tariffene for 2026 er fastsatt med sikte på å styre selskapets merinntekt mot null i løpet av 2026. Dette innebærer at det er usikkerhet knyttet til om det vil være merinntekter tilgjengelig for utbetaling gjennom ordningen i 2027.

Kraftmarkedet har i stor grad normalisert seg sammenlignet med situasjonen da ordningen ble innført. Selv om det fortsatt kan forekomme perioder med høye kraftpriser og betydelige prisforskjeller mellom budområder, er det usikkert om det vil oppstå grunnlag for utbetalinger gjennom ordningen i 2027.

Forslaget om å forlenge ordningen er derfor først og fremst begrunnet i hensynet til å opprettholde et virkemiddel som kan benyttes dersom markedsforholdene skulle endre seg og det igjen oppstår et behov og et grunnlag for ordningen.

RME

En forlengelse av ordningen medfører økte utgifter for RME knyttet til administrasjonen av ordningen i 2027, i form av tilsyn og behandling av eventuelle klagesaker. Det påløper administrative oppgaver med beregning av fordelingen av flaskehalsinntektene samt orientering av relevante aktører med kvartalsvise vedtak.

De samlede økonomiske og administrative konsekvensene for RME som følger av en forlengelse av ordningen vurderes som minimale og ikke vesentlige.

Statnett SF

Dersom forlengelse av ordningen medfører utbetalinger til underliggende nettselskap, vil Statnett få redusert merinntekt for 2027, som medfører reduserte rentekostnader. Videre vil det påløpe administrative oppgaver for Statnett i form av betaling av fakturaer og beregning av beløpet som skal settes av til utbetaling hvert kvartal.

De samlede økonomiske og administrative konsekvensene for Statnett vurderes som minimale og ikke vesentlige.

Underliggende nettselskaper

En forlengelse av ordningen vil sikre en kontantstrøm for underliggende nettselskap som opplever økte nettapkostnader, uten at de behøver å øke nettleien. Dette vil kunne redusere sannsynligheten for likviditetsutfordringer i nettselskapene.

Nettselskap som kvalifiserer til en utbetaling gjennom ordningen, vil måtte fakturere Statnett. Dette vurderes som et minimalt merarbeid og ikke vesentlig.

Nettkunder

En forlengelse av ordningen vil potensielt redusere den økonomiske belastninger for nettkunder i prisområder med høy kraftpris. For øvrige nettkunder vil en forlengelse av ordningen kunne medføre at noen kommer noe dårligere ut, ettersom en mindre del av merinntekten kommer alle kunder til gode gjennom en reduksjon i tariffene i transmisjonsnettet.

Departementet ønsker tilbakemeldinger i denne høringen dersom forlengelse av den midlertidige forskriften medfører andre økonomiske eller administrative konsekvenser enn beskrevet her.

6. Forslag til forskriftstekst

Forslag til forskrift om endringer i midlertidig forskrift 27. oktober 2022 nr. 1806 om bruk av flaskehalsinntekter.

(forlengelse av midlertidig forskrift om bruk av flaskehalsinntekter)

I

I midlertidig forskrift 27. oktober 2022 nr. 1806 om bruk av flaskehalsinntekter gjøres følgende endringer:

§ 3 skal lyde:

Forskriften gjelder flaskehalsinntekter mellom budområder internt i Norge og fra mellomlandsforbindelsen til Storbritannia som er opparbeidet fra 1. januar 2022 til 31. desember 2027.

§ 4 andre ledd skal lyde:

For 2023, 2024, 2025, 2026 og 2027 skal Statnett SF rapportere summen av flaskehalsinntekter tilgjengelig for utbetaling innen 14 dager før inngangen av hvert kvartal.

§ 10 skal lyde:

Forskriften trer i kraft 1. november 2022 og oppheves 1. juni 2028.